RYAN GINGERAS

GLOBÁLNE DEJINY

Lindeni

Mafia: Globálne dejiny

Vyšlo aj v tlačovej podobe

Objednať môžete na
www.lindeni.sk
www.albatrosmedia.sk

Lindeni

Ryan Gingeras
Mafia: Globálne dejiny – e-kniha
Copyright © Albatros Media a. s., 2026

Všetky práva vyhradené.
Žiadna časť tejto publikácie nesmie byť rozširovaná
bez písomného súhlasu majiteľov práv.

ALBATROS MEDIA

MAFIA

RYAN GINGERAS

MAFIA

GLOBÁLNE DEJINY

Z angličtiny preložil Peter Tkačenko

Lindeni

Ako vždy, Mariane

Obsah

Predhovor: Pohľad zo Zulette Avenue / 11
Úvod: Skutoční vladári, ktorí nám panujú / 15

1. ČASŤ: POČIATKY
1. kapitola: Dávna pliaga: Banditi a prehistória mafie / 23
2. kapitola: Láska a oddych na predaj:
Neresti a pôvod organizovaného zločinu / 49

2. ČASŤ: KONSOLIDÁCIA
3. kapitola: Počiatok: Mafie raného 20. storočia / 77
4. kapitola: Od pálenky k fetu: Zrod globálnych mafií / 113

3. ČASŤ: TRANSFORMÁCIA
5. kapitola: Krstní otcovia: Vrchol starých mafií / 147
6. kapitola: Medzi úpadkom a revolúciou:
Mafie na sklonku storočia / 207

ZÁVER:
Veľké riedenie: Ako uchopiť 21. storočie / 287

Poznámky / 319
Použitá literatúra / 357
Poďakovanie / 381
Register / 383

PREDHOVOR

Pohľad zo Zulette Avenue

Okolo roku 1912 si moji prastarí rodičia kúpili dom na Zulette Avenue v Bronxe. Pradedko sa venoval zásobovaniu ľadom a svoj podnik sčasti prevádzkoval aj na dvore. Keď s prababkou Maisie kúpili tento dom, väčšina ľudí považovala Pelham Bay za vidiek. Predĺženie železničnej trate v roku 1920 prispelo k tomu, že sa z tejto štvrte stala súčasná zmes rodinných domov a niekoľkoposchodových činžiakov. Stredoeurópske motívy na niektorých budovách svedčia o hŕstke Nemcov a Maďarov, ktorí tu svojho času žili, ale väčšinu pôvodných obyvateľov Pelham Bay tvorili Taliani a Íri. O týchto klientov sa v závislosti od ich národnosti delili dve pohrebníctva: Giordano a McNulty. Za tie roky som mnohokrát navštívil McNultyho pohrebníctvo, ktoré nedávno zatvorili, čo podčiarkuje pomalé vymieranie Írov v Pelham Bay.

Posledný člen našej rodiny, ktorý sa cestou na Cintorín sv. Raymonda zveril do starostlivosti McNultyho, bol môj starý otec Charles Fitzpatrick, respektíve Charley, ako som ho vždy poznal. Charley nebol čistokrvný rodák z Bronxu. Prvé roky života strávil v harlemskej štvrti Canary Island, na ktorú väčšina Newyorčanov dávno zabudla. Do Pelham Bay sa presťahoval krátko pred veľkou hospodárskou krízou. Charley mal za sebou nevídaný život, a to napriek tomu, že väčšinu z neho strávil ako učiteľ či riaditeľ základnej školy. Po útoku

na Pearl Harbor sa prihlásil do námornej pechoty a prežil tie najhoršie bitky o Guadalcanal, Bougainville a Guam. Hoci opovrhoval komunizmom, pred kórejskou vojnou odolal nutkaniu opäť sa prihlásiť do armády. V polovici 50. rokov agenti FBI zverbovali Charleyho ako informátora a neskôr sa stal členom Americkej komunistickej strany. Až do roku 1971, keď ho predvolali, aby podal svedectvo pred americkým kongresom, o jeho dvojitom živote nevedel nikto s výnimkou starej mamy. Až do samého konca bol presvedčený, že americkí komunisti dostávajú pokyny z Moskvy a predstavujú vnútornú hrozbu. Napriek tomu spomínal na ich úprimnú láskavosť a inteligenciu s dávkou ľútosti.

Prechádzať sa s Charleym po uliciach Pelham Bay znamenalo absolvovať prehliadku jeho života a doby. Stačilo zájsť za roh alebo prejsť okolo tamtoho domu a často z toho bola historka alebo zaujímavá poznámka. Na Keanovom námestí spomenul svojho kamaráta z detstva, menovca tamojšieho parku Larryho „Zabijaka" Keana, ktorý zomrel v bitke o Guadalcanal. Neďaleko námestia na Crosby Avenue býval starý bar, pri ktorom Charley zvykol spomínať, ako tam pracoval po návrate z vojny. Z jeho rozprávania vyplývalo, že obsluhovať v tom podniku znamenalo byť svedkom tamojšieho podsvetia. Hoci on sám sa nikdy do ničoho nezaplietol, bar bol plný gamblerov a stávkarov; niektorí sa venovali praniu peňazí a vymáhaniu úžerníckych úrokov, iní zasa pôsobili ako „stavebníci" či „odborári".

Tento typ zákazníkov priťahoval ľudí ako Willie Moretti. V tých časoch Charley poznal Morettiho len ako veľkého pijana a gangstra z New Jersey, ktorý celé hodiny vysedával v krčme. Raz večer, keď bol Moretti poriadne sťatý, zatelefonoval do podniku muž, ktorý sa predstavil ako „Zobák" a vypýtal si Willieho. Starý otec sa pokúšal podať Morettimu slúchadlo, ale ten len mávol rukou, aby mu dal pokoj. Keď Charley Zobákovi povedal, že Moretti nemôže prísť k telefónu, Zobák mu nechal odkaz: Buď Willie zaplatí tých päť litrov, alebo sa pôjde kúpať do Hudsonu v betónových papučiach. Po mnohých desaťročiach som starému otcovi povedal, že Moretti sa pravdepodobne stal inšpiráciou postavy Lucu Brasiho z *Krstného otca* (to som sa dozvedel pri pozeraní *Sopranovcov*). Nikdy som

sa nedozvedel, kto bol ten „Zobák“, ale mám podozrenie, že išlo o Paula Castellana.*

Charleyho historka o Williem Morettim bola len jedným z mnohých gangsterských príbehov, ktorými okorenil moje detstvo. Nebolo ho potrebné ktovieako nabádať, aby začal zoširoka rozprávať o svojich kamarátoch, známych a príbuzných, ktorí boli tým či oným spôsobom prepojení s mafiou. Prechádzka do lokálnej stávkovej kancelárie bola neraz spojená s poznámkami o okolitých reštauráciách či podnikoch, v ktorých sa podľa neho mohli stretávať mafiáni. Od roku 1990 do obdobia krátko po prelome tisícročí fungoval na Crosby Avenue spoločenský klub so svetlomodrou markízou a s nápisom „U Vita“. Vo výklade visel jeden z mnohých plagátov, na ktorých okolo kartárskeho stola sedí niekoľko hollywoodskych gangstrov. S Charleym sme sa zhodli, že tu sa veru na nič nehrajú.

Ako čerstvému tínedžerovi mi Charley odporučil knihu T. J. Englisha, ktorá sa stala mojou prvou učebnicou mafiánskych dejín. Volala sa *The Westies* a opisovala pôsobenie írskej mafie v newyorskej štvrti Hell's Kitchen. S radosťou som sa dozvedel, že naša rodina má hmatateľné spojenie s postavami, ktoré vystupovali na stránkach tej knihy, hoci priznávam, že pri ďalšom rozprávaní som to rodinné prepojenie trochu nafúkol či prikrášlil. V 80. a 90. rokoch sme sa vďaka početným správam o mafii mali o čom rozprávať: o vražde Paula Castellana, rôznych procesoch s Johnom Gottim a pomalom úpadku Vincenta „China“ Giganteho.

Náš spoločný záujem bol len jedným z prejavov hlbšieho puta. Ako zapálený rozprávač Charley miloval históriu. Práve jeho vplyv ma v najväčšej miere podnietil uvažovať o kariére historika. Napriek tomu ma počas univerzitného ani doktorandského štúdia nikdy nelákalo venovať sa mafii. Rôznorodé okolnosti ma priviedli k štúdiu turečtiny a špecializácii na dejiny Blízkeho východu. A potom, keď

---

* Castellanovi životopisci Joseph O'Brien a Andris Kurins tohto gangstra opísali ako majiteľa „výrazného picassovského nosa“, ktorý sa vynímal „uprostred dopredu zľahka zohnutej mohutnej hlavy na širokom krku, vďaka čomu pôsobil trochu ako myšiak“. Pozri O'BRIEN, J. – KURINS, A. *Boss of Bosses: The Fall of the Godfather: The FBI and Paul Castellano*. Simon & Schuster, New York, 1991, s. 25.

som sa začiatkom tretieho tisícročia venoval v Istanbule svojmu doktorandskému výskumu, mafia si našla cestu späť do môjho života a štúdia. Medzi prvými sľubmi novozvoleného tureckého premiéra Recepa Tayyipa Erdoğana bolo presadenie reformnej agendy „čistých rúk", ktorá pripomínala taliansky boj proti korupcii a organizovanému zločinu. Voliči a komentátori tlieskali Erdoğanovmu odhodlaniu, ktoré vnímali ako dôkaz, že krajina po desaťročí hospodárskych ťažkostí a nestability naberá reformný kurz. Mnohí z mojich tureckých priateľov opisovali 90. roky ako obdobie, keď mafia ovládala politiku aj podsvetie. Úvod do fungovania tureckej mafie mi výrazne uľahčilo uvedenie prvého tureckého mafiánskeho seriálu *Údolie vlkov*. Nie je to veľmi kvalitný seriál, ale podnietil moju predstavivosť, zvlášť ak beriem do úvahy, že ho vysielali súbežne s mojimi milovanými *Sopranovcami*. V Istanbule a v celom Turecku som nachádzal mnohé črty Bronxu a Ameriky. Nedalo sa tomu uniknúť. Práve tieto podobnosti aj rozdiely podľa mňa volali po tom, aby som ich preskúmal.

Keďže som chcel vedieť viac, zatúlal som sa do Národného archívu v Marylande, kde som našiel hromadu amerických diplomatických a policajných správ. Práve z tohto archívneho zdroja som významne čerpal pri písaní svojej druhej knihy *Heroín, organizovaný zločin a zrod moderného Turecka*. Časom som objavil oveľa väčší príbeh o tom, ako sa mafie a ich zločiny podpísali na podobe ďalších krajín sveta. Tieto zistenia sa stali základom tejto knihy. Pre mňa je to však predovšetkým pocta mojej rodine a miestu, ktoré už viac než sto rokov nazývame domovom.

ÚVOD

Skutoční vladári, ktorí nám panujú

Príbehy o nakrúcaní *Krstného otca* sú dnes už predmetom ľudového rozprávania. Pred jeho uvedením do kín v roku 1972 boli gangsterské filmy prekonané, aspoň podľa legendárneho filmového producenta Roberta Evansa. Pokusy o oživenie niekdajšej mystiky tohto žánru zo 60. rokov priniesli len málo povzbudivých správ. „Až na jeden či dva béčkové filmy," píše Evans vo svojich pamätiach, „mali všetky filmy o Sicílčanoch a organizovanom zločine spoločnú jednu vec – skončili v červených číslach."[1] Román Maria Puza, z ktorého sa po vydaní v roku 1969 predalo deväť miliónov výtlačkov, však Evansa a ďalších v štúdiu Paramount Pictures napokon presvedčil, že s *Krstným otcom* by to mohlo vypáliť inak.

Keď štúdio s prosbou o réžiu filmu oslovilo mladého Francisa Forda Coppolu, chcelo, aby z neho dýchali aktuálne trendy a zároveň autentická atmosféra. Coppola si zasa želal, aby bol jeho film niečím viac než len ďalšou gangsterkou. „Coppola ten film nakrúti pod jednou podmienkou," dostalo sa k Evansovi, „že to nebude film o organizovanom zločine, ale rodinná kronika. Metafora kapitalizmu." Keďže štúdiu išlo o všetko, Bob Evans z toho nebol nadšený. „Nech sa spakuje a ide do riti. Čo mu preskočilo?"[2] Hádky nadobudli ešte vážnejšiu podobu po tom, čo Coppolu oficiálne predstavili ako režiséra filmu. Nasledovali ostré spory o obsadenie, najmä o výber

Marlona Branda ako hlavného predstaviteľa. Napätie medzi Coppolom a štúdiom sa vyhrotilo pri tvorivých nezhodách týkajúcich sa hudby a strihu. Podľa hollywoodskych klebiet bol s filmom amen vo chvíli, keď sa nestihol harmonogram a nepodarilo sa ho uviesť do kín na Vianoce 1971.

Samozrejme, dejiny kráčali iným smerom. *Krstný otec* ovládol rebríček amerických kasových trhákov a v roku 1972 si pripísal desať nominácií na Oscara. Ešte pôsobivejší bol bezprostredný účinok filmu na divákov po celom svete. Prinajmenšom podľa istého francúzskeho recenzenta stál za príťažlivosťou *Krstného otca* skôr jeho odkaz než umelecké kvality. Napriek tomu, že v ňom ani jediný raz nezaznie slovo „mafia", úspešne naplnil divácke očakávania týkajúce sa jej „okultnej moci". „Či už vedome alebo nie, ľudia majú sklon veriť, že skutoční vladári, ktorí nám panujú, sú skrytí a všemocní, avšak anonymní šéfovia." *Krstný otec* sa stal hitom vďaka presvedčeniu, že diváci konečne smeli vstúpiť do sveta, ktorý im bol odjakživa odopieraný.[3]

Keď sa Coppola ujal *Krstného otca*, trval na tom, aby film pôsobil autenticky – musel to byť historický film. Lenže pre mnohých divákov nebolo v roku 1972 na gangstroch zobrazených na plátne nič historické. Pre väčšinu Američanov bola mafia aktuálnou realitou. Richarda Nixona v roku 1968 zvolili za amerického prezidenta s prísľubom viesť „vojnu s organizovaným zločinom", ktorá sa zameria na „obchodníkov s drogami" zodpovedných za ničenie „životov našich detí".[4] Nixon nebol prvým americkým prezidentom, ktorý si za prioritu stanovil boj proti drogám. Každý prezident od čias Harryho Trumana označil boj proti užívaniu drog a obchodovaniu s nimi za národnú krízu.[5] Čoraz viditeľnejšia heroínová epidémia, ako aj stúpajúca miera zločinnosti v mestách akoby volali po niečom v duchu vyhlásenia vojny. Pre mnohých Američanov boli gangstri v ich štvrtiach a mestách po celé generácie neodmysliteľným javom. Televízne správy v 50. a 60. rokoch predstavili mnohým Američanom skutočných krstných otcov, ako boli Vito Genovese či Carlos Marcello. Vypočúvania v senáte a škandály na národnej úrovni divákov ešte viac presviedčali o jednom z kľúčových predpokladov tohto filmu: nad kriminálnym podsvetím panujú mafiánske rodiny s neprimeraným vplyvom na americkú politiku a hospodárstvo.

Pre tisícky divákov *Krstného otca* za hranicami Spojených štátov nebol tento film o nič menej aktuálny. Recenzent v Tokiu či Ríme mohol nachádzať paralely medzi Coppolovou rodinou Corleoneovcov a zločineckými skupinami pôsobiacimi v Japonsku a Taliansku. Francúzsko v čase uvedenia filmu viedlo vlastnú krížovú výpravu proti členom organizovaného zločinu a obchodníkom s drogami spojenými s neslávne známymi kriminálnymi bosmi z Marseille. V Turecku film zarezonoval tak silno, že z tureckého prekladu „krstný otec" („baba") sa stalo kolektívne označenie pre gangstrov v Ankare a Istanbule.[6] Časom sa spojenie „krstný otec" zmenilo na synonymum zločineckých bosov a zlovestných politických vodcov na celom svete. Napriek tomu mohli byť divákom mimo Spojených štátov postavy aj kultúra zobrazené v *Krstnom otcovi* úplne cudzie. V štátoch ako Kolumbia, Nigéria či India v roku 1972 neexistovalo nič, čo by sa dalo prirovnať k americkej mafii. Hoci je nepravdepodobné, že si ho v čase pôvodného uvedenia mohlo pozrieť veľa čínskych či sovietskych občanov, aj v Číne a Sovietskom zväze by sme našli zopár krstných otcov, ktorých doň mohli dosadiť.

V nasledujúcich desaťročiach sa stal *Krstný otec* celosvetovo ešte zrozumiteľnejší. Dnes už na profile alebo motivácii corleoneovskej rodiny nie je nič osobitne americké. V aktualizovanej adaptácii by Michaela Corleoneho mohol ľahko zastúpiť mocný ruský *vor* či mexický *patrón*. Vplyv corleoneovského zločineckého impéria by rovnako dobre mohol byť prisúdený aj súčasnej čínskej triáde či jamajskej *posse*. Filmový odkaz o povahe politickej moci a obchodu sa dá preniesť na skutočné dianie vo východnej Európe či Južnej Amerike. Prečo bol teda *Krstný otec* taký výstižný? Pretože tento film prezieravo opísal sily, ktoré na sklonku 20. storočia pretvorili svet, a hoci ide o vymyslený príbeh, súčasní diváci ho naďalej vnímajú ako vyjadrenie hlbokých právd o živote včera aj dnes.

Coppolova vízia *Krstného otca* nebola úplne originálna. Časť kritiky tohto filmu vo vzťahu k americkej politike, spoločnosti a ku kapitalizmu nachádzame už v starších klasikách, ako sú *Zjazvená tvár* (1932) a *Verejný nepriateľ* (1931). Lenže vďaka dobrému načasovaniu aj umeleckému majstrovstvu si práve tento film vydobyl trvalé miesto v modernom povedomí. *Krstný otec* a jeho pokračovania sa

stali vzorom pre ďalšie podania organizovaného zločinu a priniesli vzorce, ktoré sú dnes základnými prvkami vnímania mafie vo svete. Mnohé mafiánske filmy a televízne seriály dodnes stavajú na predstave, že to, na čo sa divák pozerá, je buď verný obraz minulosti, alebo autentická súčasnosť. Príbeh zasadený do podsvetia odhaľuje skutočný príbeh mesta, krajiny či národa – dejiny, ktoré sú často potláčané či nepriznané. Ak si požičiame slová Jamesa Ellroya, motiváciou mnohých fiktívnych príbehov o organizovanom zločine je demytologizovanie minulosti. Skúmanie dejín mafie, bez ohľadu na jej podobu, je pokusom podať ucelenejšie dejiny politiky a spoločnosti – také, ktoré podľa Ellroya obsiahnu všetko „od kanálov po salóny".[7]

Toto je v konečnom dôsledku jadrom aj tejto knihy. Nasledujúce strany neponúkajú dejiny mafií a gangstrov v pravom zmysle slova. Ide mi skôr o preskúmanie vzostupov, konsolidácií a vrcholov pôsobenia mafií na globálnej svetovej scéne. Tak ako *Krstný otec*, aj táto kniha sa opiera o dejiny mafií a organizovaného zločinu, aby rozpovedala oveľa širší a komplikovanejší príbeh. Aby sme pochopili, kde sa vzali moderní gangstri a prečo nadobudli taký globálny význam, musíme sa ponoriť do viacerých kľúčových a všeobecne známych historických vzorcov. V nasledujúcom rozprávaní sa budeme opakovane vracať k základnej otázke: Ako mafie odrážali alebo pomáhali zadefinovať vznik moderného sveta?

Historický vývoj moderných mafií nám povie veľa o krajinách, v ktorých sa s nimi stretneme. Ak chceme pochopiť históriu camorry alebo čínskych tongov, prípadne načrtnúť životopis Escobara alebo Al Caponeho, musíme pochopiť miesta a časy, ktoré ich zrodili. V zásade nás mafiánske organizácie naučia veľa o narastajúcej moci štátov. Napokon sú to práve vlády, ktoré určujú, čo je zločin a kto je zločinec. Nie sú to ani tak samotní gangstri ako justičné orgány, ktoré identifikujú a vysvetľujú význam daného gangu či gaunera. A najmä, dejiny mafií nám veľa prezrádzajú o fyzických limitoch štátnej moci. Organizovaný zločin (alebo nejaká jeho analógia) rozvracia fungovanie každého dnešného štátu a neobišiel ani žiadnu z veľkých ríš minulosti. Napriek všemožným výdobytkom moderných technológií a poznatkov v oblasti vynucovania zákona nenájdeme v súčasnosti jediný štát, ktorý by bol imúnny voči nebezpečenstvu v podobe

rôznych mafií. Dejiny ukazujú, že mafia často zohráva výraznú rolu pri formovaní vlády, hospodárstva a celých ér. Michael Corleone mal pravdu, keď zahriakol senátora Gearyho. Mafiáni, politici a veľkopodnikatelia sú často vyjadrením rovnakého pokrytectva.

Čím kritickejšie sa pozeráme na dejiny gangstrov a ich remesiel, tým ochotnejšie musíme priznať, do akej miery sú produktmi predstavivosti a paranoje radových občanov aj elít. Gangstri plnia úlohu strašiakov. Stelesňujú mnohé z najhorších spoločenských obáv. Takmer vždy si ich predstavujeme ako tvrdých chlapov z nižších spoločenských vrstiev. Zvyčajne sa nám javia ako cudzinci, najčastejšie ako prisťahovalci, príslušníci menšín alebo oboje. Ich podnikanie v oblasti prostitúcie či drog často vnímame ako nebezpečné, morálne aj zdravotne. Populárna kultúra čerpá zo spoločenskej úzkosti, čím ešte viac podčiarkuje prevažujúce vnímanie mafií. Bez vymyslených postáv ako Zjazvená tvár, Michael Corleone a Tony Soprano by bol politický význam gangstrov oveľa menší, než je v súčasnosti.

Samozrejme, Spojené štáty zohrávajú v širších globálnych dejinách organizovaného zločinu významnú rolu. Americké filmy a seriály, rovnako ako skutoční americkí gangstri, zásadne ovplyvnili, ako sa mnohí ľudia po celom svete pozerajú na mafiu vo svojom bezprostrednom okolí. Vplyv Spojených štátov sa neobmedzuje na dedičstvo Al Caponeho a jeho hollywoodskych ekvivalentov. Bol to Američan, kto ako prvý použil slovné spojenie „organizovaný zločin". Americkí reformátori, diplomati a akademici sú dlhodobo v popredí zvyšovania povedomia o organizovanom zločine na globálnej scéne. Americké justičné orgány boli priekopníkmi mnohých stratégií, ktoré sa stali vzorom pre lokálne a medzinárodné ťaženia proti mafii. Aby sme v tomto smere pochopili zločinecké syndikáty, musíme prisúdiť väčší význam vzostupu Spojených štátov ako svetového hegemóna.

Globálne dejiny mafie nemôžu byť len o politike. Mafie často fungujú ako hospodárske jednotky a pôsobenie v nich je, najmä v dnešnom svete, formou povolania. Tie najvýnosnejšie segmenty sa najčastejšie týkajú nákupu či predaja tovarov a služieb. Aby sme pochopili vznik konkrétnych mafií či gangov, je potrebné preskúmať rozvoj ich preferovaného hospodárskeho odvetvia. Či už ide o obchodovanie s drogami, so zbraňami alebo s ľuďmi, časom je potrebné

uznať kľúčový význam európskych a amerických obchodných záujmov po celom svete. Najaktívnejší obchodníci s nelegálnym tovarom a jeho konzumentmi pochádzali dlhodobo zo Západu, a preto aj väčšina zákonov a zákazov týkajúcich sa týchto tovarov a služieb bola výsledkom západnej diplomacie a mocenskej politiky.

*

Slovo „mafia" sa používa často voľne. V angličtine je prípustné ako skratka pre skupiny podieľajúce sa na organizovanom zločine. Lenže slovo mafia má v sebe istú vážnosť. Mafie nevznikajú a nezanikajú len tak: napriek plynutiu času či zmenám vo vedení pretrvávajú a rastú. Ich súčasťou je kultúra, dejiny a rodokmeň, ktoré podčiarkujú ich postavenie; ich povesť zatieňujú úspechy či nebezpečnosť bežných zločincov. Profesionáli a akademici sa pri opise existencie či povahy trvale jestvujúcich gangov a zločineckých zoskupení zväčša prikláňajú k celému radu iných termínov (povedzme „organizované zločinecké skupiny", „nadnárodné organizované zločinecké skupiny" a tak podobne). Akademické debaty o názvosloví sa často vyhýbajú ťažiskovej otázke: Ako sa slovo „mafia" vôbec dostalo do slovníka? Čo štáty a spoločenstvá priviedlo k pocitu, že v ich vnútri pôsobia lokálne mafie?

Pri nachádzaní odpovedí na tieto otázky si môžeme pomôcť ucelenou sériou udalostí. Slovo „mafia" má taliansky základ, no aby získalo moderný význam a globálny cveng, museli prísť na pomoc cudzinci, osobitne Američania. Najmä senzačné odhalenia v Spojených štátoch akoby potvrdzovali existenciu neviditeľných ríš, ktoré vládnu domácemu aj zahraničnému podsvetiu. Filmári a novinári sa v týchto zisteniach vyžívali a urobili z nich základ filmov a článkov, ktoré konzumovali desiatky miliónov ľudí. Mafie teda neboli len zdrojom palcových titulkov a lacnej zábavy, ale aj neodmysliteľným zdrojom toho, ako ľudia vnímajú svoju minulosť, súčasnosť a budúcnosť.

1. ČASŤ

Počiatky

Mafie nie sú starobylé. Počiatok tohto pomenovania a konceptu nenachádzame skôr ako v ranom 19. storočí. Bolo by však chybou začať s ich dejinami v tomto čase. Súčasným gangstrom a mafiánom najlepšie pristane, keď ich opíšeme ako potomkov banditov a zbojníkov. Banditizmus je stará forma organizovaného zločinu, pri ktorej zločinecký čin občas trvá dlhšie než život jeho páchateľa. Aby bol niekto považovaný za banditu či zbojníka, stačí, aby sa dopustil lúpeže (pričom jej obeťou bude najčastejšie pocestný alebo niekto žijúci mimo mesta). Aj keď je pôsobenie banditov zdanlivo menej dômyselné, s modernými kolegami ich spája viacero podobností. Mafie a zbojníci si podávali slabých aj mocných, vo veľkých štátoch aj v slabých kráľovstvách. Napriek tomu dokázali viac než len rozsievať strach. Jedni aj druhí sa svojho času stávali stelesnením svojich národov, regiónov a štátov. S ich dedičstvom sa neraz spája istá dávka romantiky či nostalgie. A jedni aj druhí sú v mnohých smeroch definíciou antihrdinov.

Zoskupenia ako Cosa Nostra alebo jakuza nespadli z neba. Tak ako pred nimi banditi, aj mafiáni sa rodia do sveta formovaného štátmi, ktoré nad nimi vládnu. Zákony, ktorým sa zbojníci a gangstri vzpierajú, sú produktmi režimov, noriem a ekonomík, ktoré ich obklopujú. Úspešnosť či prítomnosť lúpežných bánd a mafií nám hovorí mnohé o slabostiach či medziach ich domovských štátov a vlád.

V tomto príbehu sa nachádza jeden prelomový okamih. V dejinách sveta nastal čas, keď banditi ako globálny fenomén začali vymierať na mnohých miestach sveta. Dôvodom tohto vývoja je viacero faktorov, z ktorých najdôležitejším je nástup industrializácie. S tým, ako sa presadzovali priemyselné formy práce a spotreby, naberali štáty na sile. Mestá sa stali ťažiskom rýchlej diverzifikácie hospodárstva a prostredie sa urbanizovalo. Práve vďaka týmto zmenám sa mnohým vládam sveta podarilo vyhladiť zbojníctvo. Tento faktor dodal štátom sebadôveru prijímať prísnejšie zákony, ktoré mali podľa ich mienky lepšie zodpovedať moderným spoločenským normám. Po víťazstve nad zbojníctvom štáty siahli po prísnejších trestoch a reguláciách týkajúcich sa hazardu, obchodovania s omamnými látkami alebo predaja sexu. Tí, čo sa týmto zákonom vzpierali, robili tak najčastejšie ako členovia spolkov a gangov. Na úsvite 20. storočia bolo čoraz zrejmejšie, že organizovaný zločin je doménou špecifickej triedy zločincov. Netrvalo dlho a v rôznych kútoch sveta začali takýchto zločincov považovať za členov mafie.

1. KAPITOLA

Dávna pliaga: Banditi a prehistória mafie

Keď lord Byron dorazil k horským masívom na severe Grécka, jeho básnická sláva ho ešte len čakala. Na toto „veľké turné" po východnej Európe ho v roku 1809 vyslala túžba po inšpirácii a dobrodružstve. Ovocím zrodeným na cestách v balkánskych provinciách Osmanskej ríše sa stala jeho epická báseň *Childe Haroldova púť*, ktorá bola prvým z jeho početných príspevkov k romantickému hnutiu. Jednou z hlavných postáv tohto diela je paša Ali z Janiny, osmanský miestodržiteľ, ktorý panoval veľkej časti južného Balkánu. Byron vo svojej básni vykresľuje Aliho ako metaforu toho, čo zažil na gréckych vysočinách. Ali je v jeho opise „mužom vojen a strastí". Hoci Byron ani raz nevysvetľuje, čo je na janinskom miestodržiteľovi také neprístupné či nevľúdne, Aliho považuje za zosobnenie Balkánu ako miesta, kde sa stretáva všetok pôvab aj krutosť starobylého Orientu.

Byronov spoločník na cestách, lord Boughton, bol v opise svojich spomienok na túto návštevu menej kvetnatý. Podľa jeho opisu bol Ali jednoducho „na nerozoznanie od otrhaných albánskych strážcov, ktorí ho obklopovali".[1] Napriek tomu, že sa hrdil svojím vznešeným pôvodom, na pašovi bolo niečo, čo sa mu javilo všedné a surové. Lord

Boughton pochopil, že Ali začal svoju kariéru ako „lúpežník“ na čele veľkej bandy. V žilách mu kolovalo lúpežnícke povolanie, ktorému sa pred ním venovali jeho otec aj starý otec. Jeho sklony k znásilňovaniu a sadizmu sa stali súčasťou tamojšieho folklóru. Keď v jednej dedine narazil na odpor, pozval tamojšieho predstaveného na rokovanie do svojho domu. Toto stretnutie sa údajne skončilo opekaním mužovho tela na ražni. V čase príchodu lorda Byrona na jeho dvor sa vďaka zručnej orientácii v lokálnej politike spojenej s ochotou vyslať vojakov do služieb istanbulského sultána sa z pašu Aliho stal význačný predstaviteľ Osmanskej ríše. Na vrchole moci Ali vládol svojmu pašalíku ako štátu v štáte, pričom jeho vplyv siahal do veľkej časti západného Balkánu. Uprostred napoleonských vojen na začiatku 19. storočia sa oňho Francúzi aj Briti uchádzali ako o spojenca.[2]

Hoci Ali pôsobil vulgárne a chamtivo, sám sa považoval za štátnika a mecenáša obchodu a vzdelanosti. Je možné, že tento „Lev z Janiny“ by na území dnešného Albánska a Grécka mohol založiť aj vlastné kráľovstvo, no tento sen sa skončil jeho zvrhnutím a popravou v roku 1822. Kde Ali zlyhal, uspeli iní osmanskí adepti. V čase, keď Ali vládol Janine, sa iný Albánec zo severného Grécka, Muhammad Ali, po sérii mimoriadnych a krvavých udalostí ujal vlády v Egypte. Tak ako paša Ali, aj Muhammad za svoje úspechy vďačil vernosti a službám stoviek hrdlorezov a bývalých zbojníkov, ktorí ho nasledovali do Egypta. Na rozdiel od „Leva z Janiny“ sa však Muhammadovi Alimu podarilo získať dedičnú vládu nad Egyptom. Sám Muhammad aj jeho potomkovia sú považovaní za dôležitých panovníkov a reformátorov moderného egyptského štátu. Posledný panovník z jeho dynastie, kráľ Farúk, bol zosadený z egyptského trónu v roku 1952 po vojenskom prevrate, ktorý vydláždil cestu k moci diktatúre Gamála Abdala an-Násira.

Z historického hľadiska nie je príbeh pašu Aliho nezvyčajný. Jeho životná cesta opisuje štandardný oblúk tých, ktorí vynikajú vo vraždení, v krádežiach a vo vydieraní. Napriek tomu si z jeho života môžeme odniesť niekoľko dôležitých ponaučení o lúpežníctve vo svetových dejinách. Aliho politika sily ilustruje spôsob, akým vzniklo mnoho mladých štátov. Najprv si vydobyl lokálnu autoritu ako hrdlorez. Pre európskych pozorovateľov, ako napríklad lorda Boughtona, bol

Aliho úspech príznačným javom svedčiacim o skazenosti a úpadku Osmanskej ríše na sklonku jej existencie. K Alimu a jeho štátnickým ambíciám sa však dalo pristupovať aj veľkorysejšie. Prísľub drancovania sprevádzal aj vznik a vzostup ríše Karola Veľkého[3] a chamtivosť Hernána Cortésa a jeho mužov bola určujúcou silou vedúcou k založeniu Nového Španielska. A predsa sa o Karolovi Veľkom ani o Cortésovi zvyčajne nehovorí ako o zbojníkoch.[4]

Úcta voči zakladateľom Mexika či Svätej ríše rímskej nie je dôkazom múdrosti, podľa ktorej „dejiny píšu víťazi". Nepekný pôvod mnohých štátov svedčí o tom, čo sociológ Charles Tilly eufemisticky opisuje ako „organizované zločiny" spojené s budovaním štátov a vedením vojen. Mladé štáty v čase svojho zrodu pripomínajú „výpalnícke podnikanie".

K neodmysliteľným črtám čerstvo vyhlásených štátov patria nároky na platenie daní, tribútu či desiatku. K tomu, aby sa porazení podriadili týmto nárokom, väčšinou viedol strach a jeho zdrojom bola často priama alebo nepriama hrozba násilia. Rovnako neodmysliteľnou súčasťou vzťahu medzi vládcom a poddanými je vojnová mobilizácia. Do boja v mene svojho pána a štátu ľudí neraz vedie hrozba fyzickej ujmy (či už od vonkajšieho nepriateľa, alebo samotného panovníka). Ako je teda možné, kladie si Tilly otázku, že poddaní či občania vnímajú tento typ vzťahu ako oprávnený? Čo dáva Cortésovi alebo pašovi Alimu legitimitu panovať a oberať svojich poddaných o majetok? Čím sa Cortés a Ali líšia od zlodejov a lúpežníkov? Tilly vysvetľuje, že úspešní panovníci a štáty zvyčajne narábajú s „násilím v širšom rozsahu, efektívnejšie, účinnejšie a so širším súhlasom svojho obyvateľstva".[5] Dlhodobá existencia tohto vzťahu medzi panovníkom a poddanými prispieva k jeho odolnosti a legitimite.

Ťažko určiť, kedy sa zrodilo zbojníctvo, či už ako zločin, alebo remeslo. Je však zrejmé, že tradičné štáty a spoločnosti len s námahou oddeľovali krádež či vydieranie od „legitímneho" zmocňovania sa majetku politicky mocnými osobami. Básne a iné literárne diela z čias antického Grécka sa pravidelne vracajú k pálčivým otázkam moci a sily vo vzťahu medzi zámožnými elitami a tými, ktorí otročili na ich poliach. Niektorí autori tvrdili, že principiálny aristokrat by sa pri nadobúdaní majetku nemal uchyľovať k násiliu. Rovnako

nebolo správne, aby vlastníci pôdy zneužívali svoje postavenie voči ľuďom, ktorí im ako poplatok odovzdávali časť svojej úrody. Mocní jednotlivci napriek tomu v mene vlastného materiálneho zisku často lúpili a vykorisťovali slabých. Takéto bezuzdné využívanie sily v gréckej spoločnosti neraz viedlo k nepokojom a povstaniam.[6] Aplikácia násilia pri získavaní bohatstva nebola otázkou morálky. Svojvoľné používanie násilia zo strany bezohľadných elít priamo ohrozovalo prežitie štátu.

Tieto grécke zdroje nehovorili konkrétne o *kleptes*, teda zbojníkoch. Klept bol skrátka človek mizernej povesti. Gréci aj Rimania však chápali, že špecifický typ zbojníctva podkopáva politickú legitimitu štátu. *Latronos*, respektíve rímski zbojníci, predstavovali jedinečnú triedu zločincov, ktorá sa vymykala ostatným formám okrádania druhých. Ich jedinečnosť podľa rímskeho práva spočívala v tom, že boli „vyzbrojení (*vis armata*), vytvárali skupiny (*factiones, homines armati coactive*) a mali cieľ koristiť (*spoliare*) s vopred premysleným zlým úmyslom (*dolus malus*)“.[7] Dôvod, prečo Rimania takto odlíšili zbojníctvo od ostatných foriem krádeží, sa môže týkať politických implikácií tohto zločinu. Koncepcia štátu tkvie v princípe, že pri získavaní bohatstva od svojich obyvateľov smú s hrozbou násilia narábať len suverénni panovníci. Keď sa zbojníci zoskupia a pod hrozbou násilia iným odnímu majetok, stávajú sa akousi armádou, teda silou, ktorá konkuruje štátnemu monopolu na násilie. Zbojníci popierajú prirodzený politický poriadok a ich existencia môže zviditeľniť skazenosť či neschopnosť vládnucich režimov. Nejeden Riman si vzal podobné poučenie z legendy o Bullovi Felixovi, zbojníckom náčelníkovi, ktorý začiatkom 3. storočia pôsobil v strednej Itálii. Tak ako v mýte o Robinovi Hoodovi z iných čias, aj o Felixovi sa hovorievalo, že pri velení svojmu šesťstočlennému spolku zlodejov mal vznešené úmysly. Keďže lúpil na úkor bohatých a dával na obdiv svoje pohŕdanie štátom, zapáčil sa kritikom vládnuceho cisára a rímskeho systému. Keď sa ho po dolapení prétorský prefekt obviňujúco spýtal, prečo si zvolil cestu lúpežníka, jeho odpoveď bola prostá. „A vy ste prečo prefektom?“ odsekol.[8]

Odvrknutie Bullu Felixa odrážalo nevôľu, ktorej by rozumeli mnohí veľkí vodcovia naprieč dejinami. Prefekti, vazali a satrapovia sa často správali ako banditi. Rôznorodí panovníci ich však často

nechávali vládnuť vo svojom mene. Bez ich pomoci bolo mnohokrát nemožné získať vojakov, výzbroj, ale aj udržať aký-taký poriadok. Lenže z miestodržiteľstva sa často stávalo povolenie na vykorisťovanie slabých.

Vo Felixovej poznámke však môžeme nájsť ešte jeden odtienok. Nielenže provinční miestodržitelia či správcovia pôdy často svojvoľne okrádali tamojšie spoločenstvá, ale problémom bola aj samotná povaha politických systémov, ktoré sa javili ako zdiskreditované či náchylné na násilie a vykorisťovanie. Panovníci po celom svete neraz museli brániť svoje režimy pred obvineniami, že nie sú nič iné ako zbojníci. Japonskí stredovekí roľníci, magnáti a náboženskí vodcovia sa obracali na šógunov s prosbou, aby sa postavili „zlovoľnej družine", takzvanej *akutō*, zodpovednej za krviprelievanie a krádeže. Podľa jednej nedávnej štúdie však žiadatelia často používali označenie akutō ako voľný pseudonym pre rôzne typy sporov medzi elitami a poddanými týkajúcich sa daní, moci a práva na obrábanie pôdy.[9] Inými slovami, pod „zlovoľnou skupinou" sa mohli chápať skutoční zbojníci, ako aj rôznorodé postavy zastupujúce samotný politický systém.

Dejiny prekypujú príkladmi, keď zbojníci na úkor vlád ovládali rozsiahle územia s množstvom obyvateľov. V závislosti od času a miesta sa štáty museli vyrovnať s obrovskými zbojníckymi bandami. Lúpežník Louis-Dominique Cartouche na prahu 18. storočia viedol rozsiahle zlodejské zoskupenie, ktoré rabovalo farmy a znemožňovalo dopravu v okolí Paríža. Počas siedmich rokov francúzske súdy za rôzne zločiny súdili okrem Cartoucha aj 742 jeho komplicov.[10] Pre francúzskych kráľov boli bandy takýchto rozmerov vzácnosťou. V iných častiach sveta však nebolo výnimkou, keď významná časť vidieka spadala pod nadvládu násilných družín so stovkami či s tisíckami členov. Osobitne pred nástupom moderných čias bolo potlačenie takéhoto nehorázneho opovrhovania zákonom často nákladné a možno aj márne. Pravdepodobnosť neúspechu viedla štáty k tomu, aby problém prehliadali alebo odkladali jeho riešenie. Vládnuce režimy sa neraz usilovali o kompromis, ktorý by zmiernil nebezpečenstvo ohrozenia verejného poriadku. Dejiskom istého mimoriadne zvláštneho riešenia sa v časoch raného moderného Nemecka stalo Hesenské

kráľovstvo. Regionálne úrady umožnili vznik „darebáckych dedín“, v ktorých žili presťahovaní zločinci, tuláci a ďalšie neželané existencie. Títo obyvatelia sa síce zaviazali dodržiavať zákon, no boli povestní krádežami s tichým súhlasom regionálnych predstaviteľov. Zdá sa však, že pôsobenie na jednom mieste aspoň obmedzilo územný rozsah ich zločinov.[11]

Neúspešná snaha o potlačenie vzdoru lúpežného vodcu by mohla viesť obyvateľov ku kritickému pohľadu na legitímneho panovníka. Jednou z alternatív k trestnej výprave bolo zverbovanie zbojníkov a ich začlenenie do fungovania režimu. Po tejto taktike napríklad siahol osmanský sultán Abdülhamid I., keď pašovi Alimu udelil regionálne miestodržiteľstvo. Angažovanie darebáka typu Leva z Janiny síce znamenalo priznanie slabosti štátu, zároveň však prinášalo potenciálne vzájomné výhody. Keď Ali prijal oficiálnu hodnosť, zároveň prisľúbil podriadenosť a vernosť štátu. Vyzbrojený touto hodnosťou mohol Ali narábať s regionálnou mocou bez obáv zo štátnej odvety. Neoblomní ľudia ako Ali mohli vládnuť rovnako kompetentne ako iní ríšski hodnostári, ak nie ešte lepšie. Koloniálne aj postkoloniálne dejiny Latinskej Ameriky sú plné príkladov, keď štáty a elity ochotne prijali banditov do svojich radov. Archetypálny *caudillo*, respektíve provinčný diktátor, sa často spájal s bývalými banditmi, ako aj armádnymi dôstojníkmi a aristokratmi. Oveľa menej úspešní banditi, napríklad v Mexiku, sa v prípade rezignácie na zločinecký život mohli tešiť na zamestnanie v polícii či pohraničnej stráži. Ich spoľahlivosť ako štátnych predstaviteľov už bola, samozrejme, iná záležitosť.[12]

Ústupky banditom, nehovoriac o ich zapájaní do fungovania vlády, svedčia o základných limitoch štátnosti. Až relatívne donedávna boli štáty pomerne jednoduché organizmy. Ešte aj tie najmocnejšie ríše v dejinách disponovali byrokraciou, ktorú by sme v modernom svete označili za neexistujúcu alebo úplne základnú. Vládnutie nebolo inštitucionalizované či kolektívne, ale personalizované a držitelia moci zvyčajne nemali žiadne odborné vzdelanie, ktoré by ich pripravilo na vládnutie. Rovnako aj nástroje vládnutia boli jednoduché a neotesané. Panovanie v kraji plnom lúpežníkov nemuselo znamenať nič viac, než plošné trestné kroky ako hromadné upaľovanie a verejné popravy.

Veľké vzdialenosti a absencia moderných technológií spomaľovali šírenie informácií a bránili vládam konať rýchlo a rozhodne. Pred nástupom globálneho kapitalizmu bol nedostatok peňazí a úverov bežným javom. Máloktorý štát disponoval dostatočnými finančnými či ľudskými zdrojmi na udržiavanie trvalých a výkonných inštitúcií a školy, nemocnice a väzenia boli vzácnosťou. Peniaze chýbali ešte aj na budovanie či rozširovanie cestnej siete. Počas väčšiny zaznamenaných dejín boli štáty slabé, čo vytváralo vhodné podmienky pre zbojníkov.

Dejinný zápas medzi zbojníkmi a ranými štátmi nám poskytuje sériu oporných bodov, vďaka ktorým lepšie pochopíme pôvod a význam moderných mafií. Tak ako zbojnícke družiny v minulosti, aj súčasné zločinecké syndikáty znamenajú viac ako len hrozbu pre verejný poriadok a bezpečnosť. Svojím pôsobením a svojou povahou spochybňujú legitimitu štátov a režimov. Jednou z príznačných vlastností moderných „zlyhávajúcich štátov" je moc kartelov či gangov.

Dlhý historický oblúk lúpežníkov zároveň ukazuje, aká tenká čiara delí legitímnych držiteľov moci od tých, ktorí sa javia ako čistokrvní gauneri. Dejiny prekypujú tyranmi a vládcami, ktorí sa správali ako hrdlorezi. Historici sa pomerne nedávno začali priaznivejšie zaoberať tým, ako *de iure* banditi prispeli v minulosti k budovaniu štátov. V mnohých prípadoch práve lúpežníctvo poslúžilo ako nástroj vzostupnej mobility nositeľov politických ambícií. Panovníci zároveň ocenili praktický prínos verbovania banditov do svojich služieb. V časoch, keď latka pre prijatie do štátnych služieb ležala nízko, nejestvoval dôvod, prečo by lúpežník ako paša Ali nemohol byť rovnako úspešný správca územia ako hocikto iný. Vlastne bolo výhodnejšie mať ľudí ako paša Ali na strane vlády, než riskovať pokus o jeho porážku či úplné zničenie.

MEDZI BOHATSTVOM A CHUDÁKMI: EKONOMIKA A KULTÚRA LÚPEŽNÍCTVA

Paša Ali sa narodil v mestečku Tepelenë uprostred neľútostnej krajiny. Toto územie dnešného južného Albánska je pretkané vysokými horami a hlbokými roklinami, takže na intenzívne

poľnohospodárstvo nie je práve najvhodnejšie. V časoch Aliho mladosti ním prechádzalo len zopár schodných ciest. Epidémie chorôb ako malária boli bežné. Ani geografická blízkosť k provinčnému hlavnému mestu Gjirokastër nevyvážila nedostatok ekonomických príležitostí v tomto regióne. Nehostinné prostredie v okolí mesta Tepelenë bolo typické pre mnohé oblasti, ktoré Albánci obývali na sklonku 18. storočia. Séria vojen týmto horským spoločenstvám priniesla ešte väčšiu núdzu. Okrem tlaku na vykonávanie vojenskej služby štát konfiškoval jedlo a vymáhal vyššie dane, čím prispieval k chudobe a nestabilite. Západní Albánci hromadne opúšťali svoje domovy na západnom Balkáne a vyhľadávali miesta, kde by si našli prácu a lepší život. Rok čo rok sa ich tisícky sťahovali na juh a východ, kde nachádzali sezónnu prácu. O existencii tejto diaspóry svedčia aj názvy niektorých miest v dnešnom Turecku, napríklad Arnavutköy, či sýrske a egyptské priezviská typu al-Arna'ut („Albánec").

Pre obyvateľov početných osmanských miest nebol pohľad na albánskych migrantov príťažlivý. Príval početných zúfalých mužov bez domova podnietil tamojšie úrady zakázať Albáncom usídľovať sa vo viacerých mestách (vrátane Istanbulu). Tento nedostatok príležitostí sa mnohí Albánci z vidieka rozhodli kompenzovať zbojníctvom. Vzhľadom na pôsobenie albánskych banditov bolo cestovanie po veľkej časti Balkánu v 18. a 19. storočí riskantným podnikom. Povesť, ktorú si v tomto období Albánci získali, poškodila ich obraz u veľkej časti občanov Osmanskej ríše. Vplyv týchto trendov na ľudové presvedčenie je očividný zo scénok, ktoré nájdeme v predstaveniach tieňového divadla s postavou Karagöza. V jeho príbehoch často vystupuje aj „Albánec", pričom tento muž býva drsný, vznetlivý a násilnícky.[13]

Údel rodnej zeme pašu Aliho je typický pre miesta spojené s vývojom lúpežníctva vo svetových dejinách. Lúpežníctvo je najmä vidiecke povolanie, ktoré je osobitne spojené s miestami postihnutými chronickou chudobou. Neraz išlo o miesta, ktoré boli zároveň geograficky odľahlé či nedostupné v istých ročných obdobiach. Ak ste v ktoromkoľvek štáte našli husté lesy, vysoké hory či nedostupný terén, často sa to tam hmýrilo zbojníkmi. Za obeť im však mohli

padnúť aj územia známe prosperitou a mierom. Vojny, hladomory, masová migrácia a hospodársky kolaps zvykli dohnať inak prosperujúcich jednotlivcov a spoločenstvá k násiliu a ku krádežiam. Či už v období konfliktov alebo mieru, ústredným prvkom šírenia zbojníctva je absencia trvalo udržiavanej štátnej moci. V Albánsku za čias pašu Aliho bol len málokto mimo veľkých miest svedkom akejkoľvek hmatateľnej známky osmanskej ríšskej správy. Slabosť štátu sa mohla prejavovať aj v náznakoch. Banditi v 16. storočí plienili okolie Pekingu aj v čase relatívnej prosperity. K tomuto trendu prispela okrem iného jednak bieda miestnych vojakov, ktorí si privyrábali zbojstvom, jednak močaristý terén poskytujúci útočisko ľuďom ukrývajúcim sa pred zákonom.[14]

Mnohé z faktorov, ktoré viedli k vzostupu lúpežníctva na zemi (chudoba a zúfalstvo, ako aj vojny a ekonomická neistota), viedli aj k šíreniu pirátstva na mori. Geografia sa však na evolúcii pirátstva podpísala o čosi osobitejším vplyvom. Piráti využívali ako ochranu odľahlé zálivy a námorné trasy vzdialené od mocenských centier. Geografické lieviky, ako napríklad úzke moria či prielivy, boli vyhľadávanými pôsobiskami korzárov a nájazdníkov. Kombinácia týchto faktorov viedla k opakovaniu rovnakých pirátskych vzorcov. Blízkosť Japonska k lukratívnym námorným trasám, suchá a ekonomické ťažkosti v 16. storočí prispeli k rozmachu pirátov známych ako *wokou*.[15] Iní piráti zasa prejavili oveľa väčšiu mobilitu a boli schopní pôsobiť na väčšiu vzdialenosť ako banditi. Kapitána Williama Kidda zaviedla jeho kariéra korzára a hrdloreza od Karibiku a severného Atlantiku až k brehom juhoindického Suratu.[16]

Potláčanie takej rozsiahlej činnosti na otvorenom oceáne bolo výzvou aj pre tie najmocnejšie štáty v ére raného novoveku. Finančné a logistické ťažkosti spojené so snahou o potlačenie pirátstva viedli mnohé štáty k snahe o spoluprácu. Podobne ako pri lúpežníkoch, aj angažovanie pirátov do štátnych služieb prinášalo okrem potláčania hrozby pre obchod, majetok a verejnú bezpečnosť aj ďalšie výhody. Vďaka angažovaniu korzárov ako Kidd sa štáty zároveň mohli vyhnúť fiškálnym nákladom spojeným s budovaním a prevádzkou vojenského loďstva.